

EEN GRILLIGE SCHADUW IN MIJN LEVEN

Door Lieneke Koornstra

Klas 2c van de christelijke HBS in Apeldoorn heeft gymnastiek als Max Christern zijn eerste solovlucht maakt. Tegen alle regels in koerst hij met zijn eenmotorig jachtvliegtuig naar zijn woonplaats om zijn moeder, die in een straat achter de Apeldoornse HBS woont, een groet te brengen. Eerst cirkelt hij wat rond boven het marktplein. De militaire vlieger laat de motor van de Firefly vervaarlijk brullen door het steeds terugnemen en daarna weer vol gas doorstarten. Het toestel raakt in een duikvlucht en boort zich door het dak van het gymnastieklokaal.

Samen met vier andere klasgenoten en de gymnastiekleraar overleeft Piet Oostlander (nu 72) de ramp, de 22 andere leerlingen van klas 2c komen om, evenals de piloot en diens moeder. Rinus van Gogh, een heel goede vriend van Piet, is een van de overledenen. "Het bericht sneed als een mes door mijn kinderziel. Rinus was het enige kind van zijn nu inmiddels overleden ouders. De gedachte daaraan maakte mij opstandig. Ik wenste dat ik dood was: mijn ouders hielden in dat geval nog zes kinderen over, waaronder één jongen. Ik berekende: zeven min één is zes en één min één is niks. De ouders van Rinus hadden niets meer. Met dat gevoel had ik het moeilijk en jaren, jaren later is dat gevoel nog niet weggeëbd."

Verkeerde beslissingen

Piet herinnert zich nauwelijks iets van wat er allemaal gebeurde op die zevende oktober in

1946. "Heel kort nadat Max Christern met zijn machine dood en verderf zaaide, kreeg ik een black-out. Mijn herinneringen zullen subjectief zijn. Er valt een klap, je krimpt in elkaar, slaat je armen over je hoofd en krijgt dan ineens een plens brandende vloeistof over je heen. Dan maak je dat je wegkomt. Je hoort roepen: 'Spring in het water, je brandt!' Ik kan niet zwemmen, toch sprong ik, net als al die andere jongens. Zo moet het zijn gegaan, maar zeker weten doe ik het niet. Die minuten vormen een rampzalige periode in mijn leven. Van meet af aan heb ik een schuif gedaan op die heel korte periode, een grendel op een beleving die ik toch heel bewust heb meegemaakt maar die ik onbewust heb verdrongen. Ik ben uit de vijver gehaald. Daarna heb ik vreselijk liggen schreeuwen. De shock en de ellende heb ik van me afgeschreeuwd. Die piloot mochten ze wat mij betreft vermoorden. Daar denk ik nu anders over. Hij deed een aantal dingen verkeerd. Tegenwoordig heet dat 'dood door schuld', daar zou hij voor zijn aangeklaagd. Maar waarom zal ik iemand die een verkeerde beslissing neemt daarvoor aanklagen? Dat je een verkeerde beslissing kan nemen is iets dat bij de mens hoort. Illustratief daarvoor vind ik het verhaal van Adam en Eva in het paradijs, die besloten van de verboden vrucht te eten. Dat verhaal is elke dag opnieuw weer actueel."

Jij niet

Direct na de crash komen politie, brandweer, dominees en anderen in actie. Grote groepen levensgevaarlijk gewonde kinderen worden zo snel mogelijk naar het ziekenhuis gebracht. De

meeste van hen verkeren in een shocktoestand en praten daardoor veel. Ze hebben doorlopend dorst. De over vele delen van hun lichaam verbrande huid doet geen pijn omdat de zenuwen gedood zijn. In de daarop volgende uren worden er steeds bedden met jongens de zaal weer afgereden. "Ik was ervan overtuigd dat ze al snel daarna stierven," vertelt Piet. "Toen ik eveneens werd weggereden, vroeg ik degene die mij weghaalde: 'Ga ik ook dood?' 'Jij niet, 'werd ik gerustgesteld. Ik denk dat ze hetzelfde hadden gezegd als mijn uur toen wél gekomen was."

Verminkingen

Zeven maanden verblijft Piet Oostlander in het ziekenhuis, met open wonden die vreselijk stinken. Dagelijks wordt hij ingesmeerd met zalf en verbonden met schone zwachtels. Per etmaal krijgt hij een stuk of zes penicilline-injecties. Na een maand of vier, vijf wordt duidelijk dat zijn wonden niet genezen. De medische wetenschap staat op het gebied van huidtransplantatie nog in de kinderschoenen. Dokter Van Vierssen Trip overweegt toch met deze methode te experimenteren. Kleine stukjes huid worden van het lichaam van Piet 'geschraapt' en eilandsgewijs op zijn rechterbeen gepoot. De ingreep lukt, de stukjes gezonde huid van willekeurige omvang 'schieten wortel' op de ernstig beschadigde plekken. De primitieve transplantaties hebben in belangrijke mate bijgedragen aan de tamelijk gave huid van Piet. Zijn handen zijn vrij van sporen, 'in de kleren' is er niets aan hem te zien. "Klasgenoten die toen overleden zouden ze nu in leven kunnen houden. Toen ik na de eeuwwisseling de beelden van de slachtoffers van de cafébrand in Volendam zag, emotioneerde me dat heel erg. Kinderen die geen neus, geen oren meer hebben. Hoe moet je met zulke verminkingen leren leven? En als ze je gezicht hebben opgeknapt, dan hebben ze je lichaam nog niet opgeknapt. Je moet door. Maar hoe?"

Geen aandacht

"Tegenwoordig is er voor alles opvang. In die tijd werd nergens over gesproken. Toen ik in het ziekenhuis lag stond er op mijn nachtkastje een foto van mijn overleden vriend Rinus. De zusters hebben die

weggehaald, want 'daar werd je niet beter van'. Mijn vader kwam mij iedere ochtend om half zeven opzoeken. Hij las dan een stukje voor uit de bijbel en bad. Ik voelde dan hoeveel hij om mij gaf. Op last van het ziekenhuisgezag, maar beslist tegen zijn wil, is hij gestopt met zijn religieuze ochtendoverdenkingen: hij zat de zusters in de weg die aan de gang wilden. Ook kwam er geregeld een dominee, maar over de ramp werd nooit gesproken. Toen ik zo ver was hersteld dat ik weer naar school kon, werd ik geacht de draad gewoon weer op te pakken. Er werd helemaal geen aandacht aan mijn ervaringen geschonken. Zelf duwde ik ook alles weg. Na het ongeluk maakte ik bewust geen vrienden meer, ik was bang ze kwijt te raken. Toch voelde ik me niet eenzaam. Dat is een karaktertrek. Ik was wel alleen maar niet eenzaam. Eenzaamheid houdt verdriet in. Ik ben niet iemand die overloopt van verdrietige zaken. Ik ben een beetje een flierefluiter, zie dingen niet zo somber."

Geen zielenpiet

"Er zijn heel wat jaren geweest dat ik niet meer dacht aan die grillige schaduw in mijn leven. Totdat er veertig jaar na de ramp een herdenking plaatsvond, gevolgd door een kranslegging op de begraafplaats waar de meeste slachtoffers ter aarde zijn besteld. Ook werd er een expositie gehouden in de school. Zeer tegen mijn zin ben ik ernaar gaan kijken. Huilend ben ik naar buiten gegaan. Compleet in de war liep ik om de school heen. Veertig jaar had ik alles opzettelijk uit mijn herinnering verdrongen. Ik had er natuurlijk wel eens iets over gezegd tegen mijn vrouw, maar er nooit tot in de diepte met haar over gepraat. Ik had geen enkele weerstand meer, kon mijn tranen niet houden. Het leek op een incident in 1954, toen ik bij het overvliegen van een straaljager in razend tempo een vier meter hoge ladder afdaalde en collega's mij op het erf van de boerderij waar ik aan het werk was, verdwaasd aantroffen. Na de herdenking in 1986 kwam er zo veel boven, al die beelden: daar had ik tussen gezeten! Ik wilde het per se een plaats geven, er niet meer door overvallen worden. Ik ben gaan inzien dat herdenken belangrijk is. Dat is iets anders dan er almaar bij blijven stilstaan."

De vrouw van de Bijbelse Loth veranderde in een zoutpilaar omdat ze bleef omkijken: ze kon niet meer functioneren omdat ze bleef stilstaan bij de vernietiging van haar verleden. Verdriet moet je niet koesteren. Ik wil geen zielenpiet worden, dat weiger ik.”

Piet is niet alsnog op zoek gegaan naar nazorg. Wel heeft hij de nodige literatuur geraadpleegd. Zowel aan het boek *'Als het kwaad goede mensen treft'* van Harold Kushner als aan het bijbelboek *Job* heeft hij veel steun gehad. “Het heeft me geholpen om met de waaromvraag om te gaan, niet die te beantwoorden. Het is nooit in me opgekomen God aansprakelijk te stellen. Ik vind niet dat wij mogen verwachten dat alle streken die wij uithalen, noch de gevolgen daarvan, van bovenaf gecorrigeerd worden. Het beeld van Jezus aan het kruis is daar, in mijn ogen, een duidelijk symbool van.”

Gedeeld verdriet

Jaarlijks wordt de zevende oktober herdacht in klas 2c van het huidige Apeldoornse atheneum. Om tien uur vertrekt de stoet leerlingen, gevolgd door enkele overlevenden en een aantal andere oud-leerlingen, vanaf de school naar het kerkhof. Na een korte toespraak van de burgemeester volgt de kranslegging. “Dat blijft voor mij een emotioneel moment, waarop ik altijd wel even een traantje wegpink.” Door het jaar heen worden de graven en het monument nooit door Piet Oostlander bezocht. “Misschien is het goed die tocht eens met de kinderen en kleinkinderen te maken,” komt hij al pratend tot een nieuw inzicht.

Hij is dus toch getrouwd, zijn angst ten spijt om vriendschap te verliezen. “Liefde is een bijzondere ervaring die met vriendschap zou kunnen beginnen, maar bij mij was het: pofff! Ik kon gewoon niet om mijn gevoelens voor deze vrouw heen. Ik heb er nooit spijt van gehad, ook al is zij nu eveneens overleden.” Piet ziet alleen om in dankbare herinnering. “Ik mis haar en dat is naar, maar met rouwbeklag dien je niemand. Toen Neel als gevolg van een nierziekte aan de dialyse moest, hebben we samen best wat afgejankt. Dat was gedeeld verdriet. Het troost me nu dat ze niet meer lijdt.” Zowel het zichzelf aanzetten tot zelfredzaamheid als het helpen van anderen vormden voor Piet nieuwe uitdagingen. Hij lacht breeduit. “In beide vind ik voldoening. En dan moet ik oppassen om mezelf niet op de borst te gaan rammen!”

Dit interview verscheen eerder in *EKR-Magazine*.